

[5202]-Ext-41

M.A. (Part - I) (For External)

SANSKRIT

वाल्मिकिरामायण – किष्किन्धाकांड, शुकनासोपदेश.

Valmikirāmāyana - Kiskindhākānda, Śukanāsopadeśa
(2013 Pattern) (Paper - I)

वेळ : 3 तास]

[एकुण गूण : 100

- सूचना:- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
All questions are compulsory
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
Figures to right indicate full marks.

प्रश्न 1) अ) पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे मराठीत किंवा इंग्रजीत भाषांतर करा. [10]

Translate any two into Marathi / English of the Following:

- i) अयं वसन्तः सौमित्रे नानाविहगनादितः।
सीतया विप्रहीणस्य शोकसंदीपनो मम॥
मां हि शोकसमाक्रान्तं सन्तापयति मन्मथः।
दृष्टं प्रवदमानस्य समाह्वयति कोकिलः॥
- ii) इमानि शुभगन्धीनि पश्य लक्ष्मण सर्वशः।
नलिनानि प्रकाशन्ते जले तरूणसूर्यवत्॥
एषा प्रसन्नसलिला पद्मनीलोत्पलयुता।
हेसकारण्डवाकीर्णा पम्पा सौगन्धिकायुता॥
- iii) शक्यं खलु भवेद्राम सहायेन त्वयानघ।
सुरराज्यमभिप्राप्तुं स्वराज्यं किमुत प्रभो॥
सोह सभाज्यो बन्धूनां सहदां चैव राघव।
यस्याग्निसाक्षिकं मित्रं लब्धं राघववंशनम्॥

ब) पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे मराठीत / इंग्रजीत भाषांतर करा. [10]

Translate any two into Marathi / English.

- i) एवं समतिक्रामत्सु केषुचित् दिवसेषु राजा चन्द्रापीडस्य यौवराज्याभिषेक चिकीर्षुः प्रतीहारानुपकरण सम्भार संग्रहार्थमादिदेश। समुपस्थित यौवराज्याभिषेकञ्च तं कदाचिद्दर्शनार्थमागतरूढ विनयमपि विनीततरमिच्छन् कर्तुं शुकनासः सविस्तरमुवाच।
- ii) गुरुपदेशः प्रशमहेतुर्वयः परिणाम इव पलितरूपेण शिरसिजजालममलीकुर्वन् गुणरूपेण तदेव परिणमयति। अयमेव चानास्वादितविषयरसस्य ते काल उपदेशस्य। कुसुमशर - शरप्रहारजर्जरिते हि हृदये जलमिव गलत्युपदिष्टम् अकारणञ्च भवति दुष्प्रकृतेरन्वयः श्रुतं वा विनयस्य।
- iii) लतेव विटपकानध्यारोहति। गङ्गेव वसुजनन्यपि तरङ्गबुद्बुद्चञ्चला। दिवसकरगतिरिव प्रकटितविविधसंक्रान्तिः पातालगुहेव तमोबहुला। हिडिम्बेव भीमसाहसैकहार्यहृदया।। प्रावृडिवाचिरद्युतिकारिणी।

प्रश्न 2) अ) कोणत्याही दोहोंचे ससन्दर्भ स्पष्टीकरण द्या. [10]

Explain with reference to context any two of the following:

- i) मलयोऽयं गिरिवरो भयं नेहास्ति वालिनः।
- ii) नगर्या निर्ययौ कुद्धो महासर्प इव श्वसन्।
- iii) न शोकपरितापेन श्रेयसा युज्यते मृतः।

ब) कोणत्याही दोहोंचे ससन्दर्भ स्पष्टीकरण द्या. [10]

Explain with reference to context any two of the following:

- i) गन्धर्वनगरलेखेव पश्यत एव नश्यति।
- ii) सरस्वतीपरिगृहीतमीर्षयेव नालिङ्गति जनम्।
- iii) सर्वाविनयानामेकैकमप्येषामायतनम्। किमुत समवायः।

प्रश्न 3) तारेचे व्यक्तिचित्रण विशद करा. [20]

Describe the charactersketch of तारा.

किंवा/OR

रामायणातील काव्यगुण विशद करा.

Describe the poetic qualities of रामायण.

प्रश्न 4) शुक्रनासोपदेशातील विषयांची चर्चा करा. [20]

Discuss topics occurring in शुक्रनासोपदेश

किंवा/OR

‘गद्यकवीनां निकषं वदन्ति’ ह्या विधानाची बाणभट्टाला अनुसरून चर्चा करा.

Discuss the statement, ‘गद्यकवीनां निकषं वदन्ति’ with reference to बाणभट्ट.

प्रश्न 5) अ) टीपा लिहा (कोणत्याही एक) [10]

Short note (any one)

i) वर्षाऋतुवर्णन

Description of Rainy season.

ii) रामायणातील संवाद.

Dialogues in Rāmāyana.

ब) टीपा लिहा (कोणताही एक) [10]

Write a short note. (any one)

i) गुरूपदेशमाहात्म्यम्।

ii) लक्ष्मीगुणवर्णनम्।

[5202]-Ext.-42

M.A. (Part - I)

SANSKRIT

ऋग्वेद, अथर्ववेद (निवडक सूक्ते), बाह्यण - उपनिषद् वेचे, निरूक्त (अ 1.2)

आणि वैदिक वाङ्मयाचा इतिहास

(2013 Pattern)

वेळ : 3 तास]

[एकुण गूण : 100

सूचना:- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

2) सर्व प्रश्नांचे समान गुण आहेत.

प्रश्न 1) Translate the following stanzas with necessary notes (any 4:) [20]

पुढील ऋचांचे सटीप भाषान्तर करा (कोणत्याही 4)

i) वि पथो वाजसातये चिनुहि वि मृधो जहि सार्धन्तामुग्र नो धियः॥

ii) इन्द्रस्य दूतीरिषिता चरामि मह इच्छन्ती पणयो निधीन्वः।

अतिष्कदो भियसा तन्न आवत्तथा रसाया अतरं पयांसि॥

iii) अयं मे हस्तो भगवानयं मे भगवत्तरः।

अयं मे विश्वभेषजोऽयं शिवाभिमर्शनः॥

iv) कामस्तदग्रे समवर्तताधि मनसो रेतः प्रथमं यदासीत्।

सतो बन्धुमसंति निरविन्दन् हुदि प्रतीप्या कवयो मनीषा॥

v) त्रिर्नो अश्विना यजता दिवेदिवे परि त्रिधातु पृथिवीमंशायतम्।

तिस्त्रो नासत्या रथ्या परावत आत्मेव वातः स्वसराणि गच्छतम्॥

vi) तृतीयंक वितृतीयं सन्दिसुत शारदम्।

तक्मानं शीतं रूरं ग्रैष्मं नाशय वार्षिकम्॥

प्रश्न 2) Explain in detail about the dialogue -hymns from ऋग्वेद with appropriate examples. [20]

ऋग्वेदातील संवादसूक्तांविषयी योग्य ती उदाहरणे देऊन सविस्तर स्पष्टीकरण करा.

OR/किंवा

Write a detailed analytical note on दुन्दुभिसूक्ता by emphasizing its socio-cultural significance.

दुन्दुभिसूक्ताचे सामाजिक आणि सांस्कृतिक महत्त्व विचारत घेवून त्याविषयी सविस्तर चिकित्सक टीप लिहा.

P.T.O.

प्रश्न 3) Explain the following sentences with reference to the context (any 4.)[20]

पुढील वाक्यांचे असंदर्भ स्पष्टीकरण करा (कोणतीही 4)

- i) निघण्टवः कस्मात्।
- ii) न निर्बद्धाः उपसर्गाः अर्थान् निराहुः इति शाकटायनः।
- iii) अपरस्मात् भावात् पूर्वस्य प्रदेशः नोपपद्यते।
- iv) गोपाय मा शेवधिष्टेऽहमस्मि।
- v) सा पृथिव्या संदिह्यते। तयोः विभागः।
- vi) हिरण्यनामानि उत्तराणि पञ्चदश।

प्रश्न 4) Answer the following (any 2) [20]

पुढील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही 2)

- i) According to शुनः शेषकथा, how many times इन्द्र met रोहित when he decided to go home? Write about preaching done every time by इन्द्र to रोहित शुनःशेषकथेनुसार रोहिताने घरी जायचे ठरवल्यावर इन्द्र त्याला कितीवेळा भेटला? त्याने रोहिताला प्रत्येकवेळी केलेल्या उपदेशाबद्दल लिहा.
- ii) How is ब्रह्म described in the केनोपनिषद्? केनोपनिषदामध्ये ब्रह्माचे वर्णन कसे केले आहे?
- iii) How is the significance of constellations depicted in अग्न्याधान ritual from तैत्तिरीय ब्राह्मण-text? तैत्तिरीय ब्राह्मणग्रंथातील अग्न्याधान विधीमध्ये नक्षत्रांचे महत्व कसे वर्णिले आहे?

प्रश्न 5) Write detailed notes on (any 2) [20]

सविस्तर टीपा लिहा (कोणत्याही 2)

- i) Importance of आरण्यक-texts - आरण्यकग्रंथांचे महत्व.
- ii) Uniqueness of अथर्ववेद according to subject-matter- वर्ण्यविषयांच्या अनुषंगाने अथर्ववेदाचे वेगळेपण.
- iii) Nature of सामवेद - सामवेदाचे स्वरूप.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P3045

[Total No. of Pages : 8

[5202]Ext.-43

M.A. (Part - I) (For External)

SANSKRIT (संस्कृत) (Paper - 3) (Group - A) साहित्य

अभिज्ञान शाकुन्तलम्, शिशुपालवधम् (3.4 सर्ग)

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

प्रश्न 1) a) Translate any two of the following into English or Marathi. [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजी किंवा मराठीत भाषांतर करा.

i) अर्थो हि कन्या परकीय एव

तामद्य संप्रेष्य परिग्रहीतुः।

जातो ममायं विशदः प्रकामं

प्रत्यर्पितन्यास इवान्तरात्मा ॥

ii) शमप्रधानेषु तपोधनेषु

गूढं हि दाहात्मकमस्ति तेजः।

स्पर्शानुकूला अपि सूर्यकान्ता-

स्तेजोऽन्यतेजोभिभवाद्भवन्ति ॥

iii) स्त्रीणामशिक्षितपटुत्वममानुषीषु

संदृश्यते किमुत याः प्रतिबोधवत्यः ।

प्रागन्तरिक्षगमनात् स्वमपत्यजात-

मन्यैर्द्विजैः परभृताः खलु पोषयन्ति ॥

P.T.O.

b) Explain with reference to the context any two of the following:[10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.

- i) बद्धमिव स्वैरगतिर्जनमिह सुखसङ्गिनमवैमि ।
- ii) श्रिया दुरापः कथमीप्सितो भवेत् ।
- iii) त्वमपि कुसुमबाणान् वज्रसारीकरोषि ।

प्रश्न 2) a) Critically appreciate the Vth Act of शाकुन्तलम् [20]

शाकुन्तलाच्या पाचव्या अंकाचे चिकित्सक रसग्रहण करा.

OR/किंवा

Write an essay on उपमा कालिदासस्य

उपमा कालिदासस्य या विषयावर निबंध लिहा.

b) Write critical paragraph on any one of the following. [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही एकावर विवेचक टीप लिहा.

- i) Charactersketch of विदूषक
विदूषकाचे व्यक्तिचित्र
- ii) Song of हंसपदिका
हंसपदिकेचे गीत

प्रश्न 3) a) Translate into English or Marathi any two of the following[10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजी किंवा मराठीत भाषांतर करा.

- i) न लङ्घयामास महाजनानां शिरांसि नैवोद्धतिमाजगाम ।
अचेष्टताष्टापद भूमिरेणुः पदाहतो यत्सदृशं गरिम्णः ॥
- ii) लवङ्गमालाकलितावतंसास्ते नारिकेलान्तरपः पिबन्त ।
आस्वादिताद्रक्रमुकाः समुद्रादभ्यागतस्य प्रतिपत्तिमीयुः ॥
- iii) सहस्रसंख्यैर्गगनं शिरोभिः पादैर्भुवं व्याप्य वितिष्ठमानम् ।
विलोचन स्थानगतोष्ण रश्मिनिशाकरं साधुहिरप्यगर्भम् ॥

- b) Explain with reference to the context any two of the following. [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.

- i) नीलोपलस्यूतविचित्रधातुमसौ गिरिं रैवतकं ददर्श ।
- ii) यां रेवतीजानिरियेष हातुं न रौहिणेयो न च रोहिणीशः ।
- iii) क्षणे क्षणे यन्नवतामुपैति तदेव रूपं रमणीयतायाः ।

- प्रश्न 4) a) Write an essay on imagery power of माघ. [20]

माघाची कल्पनाशक्ती यावर निबंध लिहा.

OR/किंवा

Evaluate 4th sarga of शिशुपालवधम् in the light of characteristics of Epic

महाकाव्याच्या लक्षणानुसार शिशुपालवधाच्या चौथ्या सर्गाचे मूल्यमापन करा.

- b) Write critical note on any one of the following: [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही एकावर चिकित्सक टीप लिहा.

- i) श्री कृष्ण अलंकार वर्णनम्
- ii) रैवतकवर्णनम्

Total No. of Questions : 4]

P3045

[5202]Ext.-43

M.A. (Part - I) (For External)

SANSKRIT (संस्कृत) (Paper - III)

वेदान्त (Group - B)

मांडूक्योपनिषद् with गौडपादकारिका

ब्रह्मसूत्र शांकरभाष्य 1.1 1-4, 12-19

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

प्रश्न 1) a) Translate with explanatory notes into English or Marathi any two of the following. [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजी किंवा मराठीत विवेचक भाषांतर करा.

i) वैतथ्यं सर्वभावानां स्वप्न आहुर्मनीषिणः ।

अन्तः स्थानात्तु भावानां संवृतत्वेन हे तुना ॥

ii) बहिष्प्रज्ञो विभुर्विश्वो ह्यन्तः प्रज्ञस्तु तैजसः ।

घनप्रज्ञस्तथा प्राज्ञ एक एव त्रिधा स्मृतः ॥

iii) भावैरसद्भिरेवायमद्वयेन च कल्पितः ।

भावा अप्यद्वयेनैव तस्मादद्वयता शिवा ॥

b) Explain with reference to the context any two of the following:[10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.

i) भेदानां हि समत्वेन प्रसिद्धेनैव हेतुना ।

ii) मकारश्च पुनः प्राज्ञं नामात्रे विद्यते गतिः ।

iii) अजातो ह्यमृतो भावो मर्त्यतां कथमेव्यति ।

प्रश्न 2) a) How गौडपाद has explained वैतथ्य प्रकरण ? [16]

गौडपादांनी वैतथ्य प्रकरण कसे स्पष्ट केले आहे.

OR/किंवा

Discuss the concept of अजातिवाद.

अजातिवाद संकल्पनेची चर्चा करा.

b) Write notes on any two of the following: [14]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा.

i) अलातचक्रम्

ii) Three stages of जीव

जीवाच्या तीन अवस्था

iii) Concept of प्रणव

प्रणवसंकल्पना

प्रश्न 3) a) Translate with explanatory notes into English or Marathi any two of the following: [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजी किंवा मराठीत विवेचक टीपांसह भाषांतर करा.

i) कथं पुनः प्रत्यगात्मन्यविषयेऽध्यासो विषयतद्धर्माणाम् ।

सर्वो हि पुरोऽवस्थिते एव विषये विषयान्तरमध्यस्यति,

युष्मत्प्रत्ययापेतस्य च प्रत्यगात्मनोऽविषयत्वं ब्रवीषि ।

उच्यते—न तावदयमेकान्तेनाविषयः अस्मत्प्रत्ययविषयत्वात्

अपरोक्षत्वाच्च प्रत्यगात्मप्रसिद्धेः । न चायमस्ति नियमः

पुरोऽवस्थिते एव विषये विषयान्तरमध्यसितव्यमिति ।

ii) तत्पुनर्ब्रह्म प्रसिद्धमप्रसिद्धं वा स्यात् । यदि प्रसिद्धं

न जिज्ञासितव्यम् । अथाप्रसिद्धं नैव शक्यं जिज्ञासितुमिति । उच्यते अस्ति तावद्

ब्रह्म नित्यशुद्धबुद्धमुक्तस्वभावं सर्वज्ञं सर्वशक्तिसमन्वितम् । ब्रह्मशब्दस्य हि

व्युत्पाद्यमानस्य नित्यशुद्धत्वादयोऽर्थाः प्रतीयन्ते बृहतेर्धातोरर्थानुगमात् ।

iii) अपि चाहुः-गौणमिथ्यात्मनोऽसत्त्वे पुत्रदेहादिबाधनात् ।
सद्ब्रह्मात्माहमित्येवं बोधे कार्ये कथं भवेत् । अन्वेष्टव्यात्म विज्ञानात्प्राक्प्रमातृत्वमात्मन ।
अन्विष्टः स्यात्प्रमातैव पाप्मदोषादिवर्जितः । देहात्मप्रत्ययो यद्वत्प्रमाणत्वेन कल्पितः ।
लौकिकं तद्देवेदं प्रमाणं त्वात्मनिश्चयात् इति ।

b) Explain with reference to the context any two of the following.[10]
पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.

- i) जन्माद्यस्य यतः ।
- ii) विकारशब्दान्नेति चेन्न प्राचुर्यात् ।
- iii) शास्त्रयोनित्वात्

प्रश्न 4) a) Explain शंकराचार्य's view on आनन्दमयाधिकरण.

आनन्दमयाधिकरणावरील शंकराचार्यांचा विचार स्पष्ट करा. [16]

OR/किंवा

How शंकराचार्य has interpreted the aphorism अथातो ब्रह्मजिज्ञासा.

शंकराचार्यांनी अथातो ब्रह्मजिज्ञासा या सूत्राचे स्पष्टीकरण कसे केले ?

b) Write notes on any two of the following [14]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा.

- i) The concept of ईश्वर
ईश्वर संकल्पना
- ii) साधनचतुष्टय
- iii) अद्वैत वेदान्त

Total No. of Questions : 5]

P3045

[5202]Ext.-43

M.A. (Part - II) (For External)
SANSKRIT (संस्कृत) (Paper - III)
(Grammar Group - C)
सिद्धान्तकौमुदी-समास & दशगणी (भ्वादि)
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

प्रश्न 1) Explain fully any five of the following. **[20]**

पुढीलपैकी कोणत्याही पाचांचे पूर्ण स्पष्टीकरण करा.

- i) कर्तृकरणे कृता बहुलम् ।
- ii) चार्थे द्वन्द्वः ।
- iii) विशेषणं विशेष्येण बहुलम् ।
- iv) आन्महतः समानाधिकरणजातीययोः ।
- v) आर्धधातुकस्येड् वलादेः ।
- vi) शेषात्कर्तरि परस्मैपदम् ।
- vii) लोटो लङ्वत् ।
- viii) असंयोगाल्लिट् कित् ।

प्रश्न 2) Explain with reference to the context any four of the following:[20]

पुढीलपैकी कोणत्याही चारांचे संदर्भासहित स्पष्टीकरण करा.

- i) लिडादेशास्तिडार्धधातुकसंज्ञ एव स्थान्न तु सार्वधातुकसंज्ञः ।
- ii) लादेशाः परस्मैपदसंज्ञाः स्युः ।
- iii) अभ्यासस्य आदेरतो दीर्घः स्यात् ।
- iv) पदसम्बन्धी यो विधिः स समर्थाश्रितो बोध्यः ।
- v) 'उभयप्राप्तौ कर्मणि' इति या षष्ठी सा न समस्यते ।
- vi) 'द्वितीया श्रितातीत' इत्यादिना यस्य त्रिकस्य विशिष्ट समासो नोक्तः स शेषः प्रथमान्तमित्यर्थः ।
- vii) उपपदं सुबन्तं समर्थेन नित्यं समस्यते ।

प्रश्न 3) Explain अव्ययीभाव compound or बहुव्रीहि compound according to सिद्धान्तकौमुदी. [20]

सिद्धान्त कौमुदीनुसार अव्ययीभाव समास किंवा बहुव्रीहिसमास स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) Write short notes on any four of the following. [20]

पुढीलपैकी कोणत्याही चार संक्षिप्त टीपा लिहा.

- i) लटलकारः
- ii) द्विगुसमासः
- iii) सार्वधातुकप्रत्ययाः
- iv) लिङ्लकारः
- v) नञ्समासः
- vi) आत्मनेपदम्

प्रश्न 5) Explain any five of the following forms quoting relevant rules of Panini [20]

पुढीलपैकी कोणत्याही पाचांचे योग्य ती पणिनिसूत्रे उद्धृत करून स्पष्टीकरण करा.

भवन्ति, एधसे, व्याघ्रभयम्, द्वियमुनम् भविष्यति, एधामास, कृष्णाश्रितः, परमराजः भवतात, ईशकृष्णौ.

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P3046

[Total No. of Pages : 2

[5202] Ext - 44
M.A. (Part - I) (For External)
SANSKRIT (Paper - IV)
सिद्धान्तकौमुदी (कारकप्रकरणम्), भाषाशास्त्र व संस्कृत
निबंधलेखन
(2013 Pattern)

वेळ: 3 तास]

[एकूण गुण : 100

Instructions:

सूचना :-

- 1) Attempt all questions.
सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
उजविकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) Explain fully any four of the following:

[20]

पुढीलपैकी कोणत्याही चारांचे पूर्ण स्पष्टीकरण करा.

- a) प्रातिपदिकार्थलिङ्गपरिमाणवचनमोले प्रथमा।
- b) कर्मप्रवचनीययुक्ते द्वितीया।
- c) स्पृहेरीप्सितः।
- d) उभयप्राप्तौ कर्मणि।
- e) अकथितं च ।
- f) कर्मणा यमभिप्रैति स संप्रदानम्।

प्रश्न 2) Write descriptive notes on any two of the following:

[20]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर सविस्तर टीपा लिहा.

- a) कर्तृकारकम्
- b) षष्ठी विभक्तिः
- c) कारकाणि
- d) उपपदविभक्तिः

P.T.O.

प्रश्न 3) Recognize any five cases of the underlined words quoting relevant rules of panini. [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही पाच अधोरेखित शब्दांच्या विभक्ति योग्य ती पाणिनिसूत्रे उद्धृत करून ओळखा-

- हरये रोचते भक्तिः।
- मासं कल्याणी।
- चोराद बिभेति।
- दैत्येभ्यः हरिः अलम्
- राज्ञः पुरुषः।
- पुण्येन दृष्टो हरिः।
- अभिनिविशते सन्मार्गम्।
- छात्राणां मैत्रः पटुः।

प्रश्न 4) What is ध्वनिशास्त्र? Explain and [20]

Write an eassay on ध्वनिशास्त्र.

ध्वनिशास्त्र म्हणजे काय ते स्पष्ट करून ध्वनिशास्त्रावर सविस्तर निबंध लिहा.

प्रश्न 5) a) Write notes on any two of the following: [20]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा.

- बाह्यप्रयत्नाः
- Inflexional Syntax प्रत्ययमूलकवाक्यरचना
- Root morphemes धातुव्यवसिते

b) Write an essay in sanskrit on any one of the following: [10]

खाली दिलेल्या विषयांपैकी कोणत्याही एका विषयावर संस्कृतमधून निबंध लिहा.

- सर्वे गुणाः काञ्चनम् आश्रयन्ति।
- ऋतुर्वसन्तः।
- वैदिकवाङ्मयम्।

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P3047

[Total No. of Pages : 4

[5202]-Ext.-45
M.A. (Part - II) (External)
SANSKRIT (Paper - I)
विदुरनीती व स्वप्नवासवदत्तम्
(Vidurāṇīti and Swapnavāsavadattam)
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Q1) a) Translate any two into Marathi or English of the following. **[16]**

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे मराठीत किंवा इंग्रजीत भाषांतर करा.

i) न्यायागतस्य द्रव्यस्य बोद्धव्यौ द्रावतिक्रमौ।

अपात्रे प्रतिपत्तिश्च पात्रे चाप्रतिपादनम्॥

दृढांभसि निवेष्टव्यौ गले बद्धा दृढं शिलाम्।

धनवन्तमदातारं दरिद्रं चातपस्विनम्॥

ii) दुःखार्तेषु प्रमत्तेषु नास्तिकेष्वलसेषु च।

न श्रीर्वसत्यदान्तेषु चे चोत्साह विवर्जिता॥

आर्जवेन नरं युक्तमार्जवात्सव्यपत्रपम्।

अशक्तिमन्तं मन्यन्तो धर्षयन्ति कुबुद्धयः॥

iii) सुलभाः पुरुषा राजन्सततं प्रियवादिनः।

अप्रियस्य तु पथ्यस्य वक्ता श्रोता च दुर्लभः॥

यो हि धर्मं व्यपाश्रित्य हित्वा भर्तुः प्रियाप्रिये।

अप्रियाण्याह पथ्यानि तेन राजा सहायवान्॥

P.T.O.

b) Explain with reference to the context any two of the following . [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण द्या.

- i) त्रिविधं नरकस्येदं द्वारं नाशनमात्मनः।
- ii) षडेव तु गुणाः पुंसां न हातव्याः कदाचन।
- iii) अशुश्रुषा त्वरा श्लाघा विद्यायाः शत्रवस्रयः।

Q2) Explain the characteristics of a Wise Person (पंडीत) and a Fool Person (मूढ) according to Viduraniti. [16]

विदुरनीतीनुसार पंडीत व मूर्ख मनुष्यांची लक्षणे स्पष्ट करा.

OR / अथवा

Bring out the importance of tenets of Viduraniti in human life.

विदुरनीतींच्या तत्त्वांचे मानवी जीवनामधील महत्त्व अधोरेखित करा.

Q3) a) Translate into English or Marathi any two of the following. [16]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजीत किंवा मराठीत भाषांतर करा.

i) पद्मावती - आर्य, किं दृष्टो मुनिजन आत्मानमनुग्रहीतुम्? अभिप्रेतप्रदानेन तपस्विजन उपनिमन्त्र्यतां तावत् कः किमत्रेच्छतीति।

काश्रुकीय- यदभिप्रेतं भवत्या। भो भो आश्रमवासिनस्तपस्विजनः। शृण्वन्तु शृण्वन्तु भवन्तः। इहात्रभवती मगधराजपुत्री अनेन विस्त्रंभेणोत्पादितविस्त्रंभा धर्मार्थमर्थेनोपनियमन्त्रयते।

कस्यार्थः कलशेन को मृगयते वासो यथानिश्चितं दीक्षां पारितवान् किमिच्छति पुनर्देयं गुरोर्यद्भवेत्। आत्मानुग्रहमिच्छतीह नृपजा धर्माभिरामप्रिया यद्यस्यास्ति समीप्सितं वदतु तत्कस्याद्य किं दीयताम्॥

यौगन्धरायण- (आत्मगतम्) हन्त। दृष्ट उपायः (प्रकाशम्) भोः, अहमर्थी।

पद्मावती - दिष्ट्या सफलं मे तपोवनाभिगमनम्।

तापसी - सन्तुष्टतपस्विजनमिदमाश्रमपदम्। आगन्तुकेनानेन भवितव्यम्।

- ii) विदूषकः- त्वरतां त्वरतां तावद् भवान्।
 राजा - किमर्थम्
 विदूषकः - तत्रभवती पद्मावती शीर्षवेदनया दुःखिता।
 राजा - कैवमाह
 विदूषकः- पद्मिनिकया कथितम्।
 राजा - भोः कष्टम्।
 रूपश्रिया समुदितां गुणतश्च युक्तां
 लब्ध्वा प्रियां मम तु मन्द इवाद्य शोकः।
 पूर्वा भिघातसरूजोऽप्यनुभूतदुःखः
 पद्मावतीमपि तथैव समर्थयामि।।
 अथ कास्मिन्प्रदेशे वर्तते पद्मावती ?
 विदूषकः- समुद्रगृहके किल शय्यास्तीर्णा।
 राजा- तेन हि तस्य मार्गमादेशय।
 विदूषकः- एत्वेतु भवान्। (उभौ परिक्रामतः।)
 इदं समुद्रगृहकम्। प्रविशतु भवान्।
- iii) वासवदत्ता - हला, एष ते कन्दुकः।
 पद्मावती - आर्ये, भवत्विदानीमेतावत्।
 वासवदत्ता - हला, अतिचिरं कन्दुकेन क्रीडत्वाधिकसञ्जातरागौ परकीयाविव ते हस्तौ संवृतौ।
 चेटी - क्रीडतु, क्रीडतु तावद्भर्तृदारिका। निर्वर्त्यतां तावदयं कन्याभावरमणीयः कालः।
 पद्मावती - आर्ये, किमिदानीं मामपहसितुमिव निध्यायसि ?
 वासवदत्ता - नहि नहि। हला, अधिकमद्य शोभसे। अभित इव तेऽद्य वरमुखं पश्चामि।
 पद्मावती - अपेहि। मेदानीं मामपहस।
 वासवदत्ता - एषास्मि तूष्णिका, भविष्यन्महासेनवधु।

b) Explain with Reference to the context any two of the following . [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे संदर्भासह स्पष्टीकरण द्या.

- i) अहो महद्भारमुद्रहति रूमण्वान्।
- ii) स्त्रीस्वभावस्तु कातरः।
- iii) सर्वजनमनोभिरामं खलु सौभाग्यं नाम।

Q4) Critically summarise the first or the fifth act of the drama. [16]

नाटकाच्या पहिल्या किंवा पाचव्या अंकाचा चिकित्सक आढावा घ्या.

Q5) Write notes on any four of the following [16]

पुढीलपैकी कोणत्याही चार टीपा लिहा

- i) Forgiveness as described in Vidurneeti.
विदुरनीतीमध्ये वर्णिलेली क्षमा
- ii) Vidura's thoughts on student
विदुराचे विद्यार्थ्यांसंबंधीचे विचार
- iii) विदुरः
- iv) Character sketch of Padmavati
पद्मावतीची व्यक्तिरेखा
- v) The third act of Svapnavasavadattam
स्वप्नवासवदत्तम् मधील तिसरा अंक
- vi) भासो हासः

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P3048

[Total No. of Pages : 3

[5202]-Ext.-46
M.A. (Part - II) (for External)
Paper 2.2 : SANSKRIT
शास्त्रीय वाङ्मयाचा परिचय व अर्थसंग्रह
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instruction of the candidate :

All questions are compulsory.

सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

Q1) Translate the following passages into English or Marathi - any 4 [15]

पुढील परिच्छेदांचे मराठी किंवा इंग्रजीत भाषांतर करा - कोणतेही 4

- i) समर्थेन कृषिः कार्या लोकानां हितकाम्यया। असमर्थो हि कृषको भिक्षां प्राप्नोति मानवः॥
गोहितः क्षेत्रकामी च कालज्ञो बीजतत्परः। वितन्द्रः सर्वशस्याढ्यः कृषको नावसीदति॥
- ii) षड्वह्नित्रिहताशाङ्कतिथयश्चाधिमासकाः। तिथिक्षया यमार्थाद्वष्टव्योमशराश्विनः॥
खसमुद्राष्टकुपञ्च रविमासकाः भवन्ति भोदया भानुभगणैरूनिताः क्रहाः॥
- iii) अस्थिवज्यां नसुषिरा तनुवालुकसंयुता। अङ्गारैर्वृक्षमूलैश्च शूलैश्चापि पृथग्विधैः॥
पङ्कसंकरकूपैश्च दारुभिर्लोष्टकैरपि। शर्कराभिरयुक्ता या भस्माद्यैस्तु तुषैरपि॥
सा शुभा सर्ववर्णानां सर्वसम्पत्करी धरा॥
- iv) अन्येपि सप्तलंकारा गीतज्ञैरूपदर्शिताः। तारमन्द्रप्रसन्नश्च मन्द्रतारप्रसन्नकः॥
आवर्तकः संप्रदानो विधुतोऽप्युपलोलकः उल्लासितश्चेति तेषामधुना लक्ष्म कथ्यते॥
- v) गुणकैर्यवधूमैस्तथान्वैरपि पोषणैः वाहाः क्वचिन्न सीदन्ति सायंप्रातश्च चारणात्॥
गोशाला सुदृढा यस्य शुचिर्गोमयवर्जिता। तस्य वाहा विवर्धन्ते पोषणैरपि वर्जिताः॥
- vi) स्यातां विस्तीर्णनिष्कर्षौ बिन्दुरभ्युच्चयोऽपरः। हसितप्रेङ्खिताक्षिप्तसंधिप्रच्छादनास्तथा॥
उद्गीतौद्गाहितौ तद्वत्त्रिवर्णो वेणिरित्यमी। द्वादशाऽरोहिवर्णस्थालंकाराः परिकीर्तिताः॥

P.T.O.

Q2) Explain the following sentences with reference to context - any 4 [20]

ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा - कोणत्याही 4

- i) तस्य भेदा बहुविधास्तत्र स्थायिगतान्ब्रुवे।
- ii) द्रोणाष्टांशेऽभ्यधिके वृष्टे गर्भः स्रुतो भवति।
- iii) इयं हि हलसामग्री पराशरमुनेर्मता।
- iv) गानक्रियोच्यते वर्णः स चतुर्धा निरूपितः।
- v) आकारवर्णशब्दादिगुणोपेतं भुवः स्थलम्।
- vi) पूर्वा वा समुपगते गर्भाणां लक्षणं ज्ञेयम्।

Q3) Write a detailed note on the astronomical concepts discussed in the verses prescribed for you from सूर्यसिद्धान्त. [15]

सूर्यसिद्धान्तग्रंथातील तुम्हाला नेमलेल्या श्लोकांमध्ये चर्चिलेल्या खगोलशास्त्रीय संकल्पनांवर सविस्तर टीप लिहा.

OR / किंवा

Write a detailed note on भूपरीक्षा according to मयमतम्.

मयमतानुसार 'भूपरीक्षा' ह्या संकल्पनेवर टीप लिहा.

Q4) Explain fully any three of the following : [15]

पुढीलपैकी कोणत्याही तिहींचे पूर्ण स्पष्टीकरण करा.

- i) यत्र समग्राङ्गोपदेशः सा प्रकृतिः यथा दर्शपूर्णमासादिः।
- ii) समभिव्याहारो वाक्यम्।
- iii) न च चोदनालक्षणोऽर्थो धर्म इति सौत्रतल्लक्षण विरोधः।
- iv) तदिदं वाक्यं प्रकरणादिभ्यो बलवत्।
- v) प्रमाणान्तर विरोध तत्प्राप्तिरहितार्थ बोधको अर्थवादः भूतार्थवादः।

Q5) Write short notes on any three of the following.

[15]

पुढीलपैकी कोणत्याही तिहींवर संक्षिप्त टीपा लिहा.

- i) श्रुति प्रमाणम्।
- ii) तत्प्रख्य शास्त्रम्।
- iii) श्रौती परिसङ्ख्या।
- iv) स्थानप्रमाणम्।
- v) विशिष्टविधिः।

Q6) Write critical paragraphs on any two of the following.

[20]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर विवेचक परिच्छेद लिहा.

- i) अधिकारविधिः।
- ii) आर्थीभावना।
- iii) विनियोगविधिः।
- iv) निषेधस्वरूपम्।

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

P3049

[Total No. of Pages : 11

[5202]-Ext.-47

M.A. (Part - II) (for External)

SANSKRIT (Paper - III)

Sahitya - A - Champūrāmāyana (Bal & Ayodhyākānda)

Introduction of Sāhityashāstra

चम्पूरामायणम् – (बाल व अयोध्याकाण्ड) आणि

साहित्यशास्त्राचा परिचय

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions of the condidate :

1) All questions are compulsory.

सूचना : सर्व प्रश्न अनिवार्य.

2) All questions carry equal marks.

सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

Q1) a) Translate into English or Marathi any two of the following. [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोन श्लोकांचे इंग्रजीत किंवा मराठीत भाषांतर करा.

i) दिलीपेऽपि दिवं याने श्रुत्वा वृत्तं भगीरथः।

अमर्त्यसरितं कर्तुं मेने मर्त्यतरङ्गिणीम्॥

ततो गोकर्णमासाद्य तपस्यति भगीरथे।

देवो देवापगां वोढुमन्वमंस्त दयानिधिः॥

ii) उपगतौ मिलित्तपरस्परपमौ

बहुश्रुतौ श्रुतिमधुरस्वरान्वितौ।

विचक्षणौ विविधनरेन्द्रलक्षणौ

कुशीलवौ कुशलवनाणधारिणौ॥

iii) एषा निकृमतिरात्मनुणोचितेषु

वंशेषु सत्सु बहुधा विशिताशनानाम्।

माकब्दशालिनी वने विषवल्लरीव

हा हन्त केकयकुले कथमविरासीत्॥

P.T.O.

b) Explain with reference to context any two of the following. [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.

- i) कैकेय्याः सा हृदयमदयं मन्थरा निर्ममन्थ।
- ii) किं तर्पणं न विदधति नरः पितृणाम्।
- iii) नाभीपुटाय पुरूषाय नमः परस्मै।

Q2) a) Critically appreciate Ayodhyākanda of चम्पूरामायणम्. [20]

चम्पूरामायणातील अयोध्याकाण्डाचे चिकित्सक रसग्रहण करा.

OR / किंवा

Explain Rama's departure to the forest according to Ayodhyakanda.

‘रामाचे वनवास गमन’ हे अयोध्याकाण्डाच्या आधारे स्पष्ट करा.

b) Write critical notes on any one of the following : [10]

खालीलपैकी कोणत्याही एकावर समीक्षात्मक टिपणे लिहा.

- i) The Journey of Ram & Laksamana with Vishvamitra.
राम आणि लक्ष्मणाचा विश्वामित्रांसोबतचा प्रवास.
- ii) Marriage ceremony of SriRāma.
श्रीरामाचा विवाह सोहळा.

Q3) Write in detail ‘ध्वनि’ according to आनन्दवर्धन in ध्वन्यालोक. [20]

ध्वन्यालोकात आनन्दवर्धनाने सांगितलेली ध्वनि संकल्पना सविस्तर लिहा.

OR / किंवा

Write essay on विभाव, अनुभाव, व्यभिचारिभाव according to भरत.

भरतानुसार विभाव, अनुभाव, व्यभिचारिभाव यावर निबंध लिहा.

Q4) Write an essay on the life and work of वामन.

[20]

वामनाचे जीवन व कार्य यावर निबंध लिहा.

OR / किंवा

Write in detail on यमक अलंकार according to Waman.

वामनानुसार यमक अलंकारावर सविस्तर लिहा.

Q5) Write critical notes on any one of the following.

[10]

पुढीलपैकी कोणत्याही एकावर विवेचक टीप लिहा.

i) रीति:

ii) औचित्य सम्प्रदाय:

Total No. of Questions : 6]

P3049

[5202]-Ext.-47

M.A. (Part - II) (for External)

SANSKRIT (Group B वेदांत)

पञ्चदशी (चित्रदीपप्रकरण)

सर्वदर्शनसंग्रह (चार्वाक, बौद्ध, जैन व पाशुपत)

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Q1) a) Translate into English or Marathi any two of the following. [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे इंग्रजी किंवा मराठी भाषांतर करा.

i) चित्रार्पितमनुष्याणां वस्त्राभासाः पृथक् पृथक् ।

चित्राधारेण वस्त्रेण सदृशा इव कल्पिताः॥

पृथक् पृथक् चिदाभासाश्चैतन्याध्यस्तदेहिनाम्।

कल्प्यन्ते जीवनामानो बहुधा संसरन्त्यमी॥

ii) इदं रूत्यमिदं वस्त्रमिति यद्वदिदं तथा।

असौ त्वमहमित्येषु स्वयभित्यभिमन्यते॥

अहंत्वाद्विद्यतां स्वत्वं कूटस्थे तेन किं तव।

स्वयंशब्दार्थ एवैष कूटस्थ इति मे भवेत्॥

iii) मुक्तिस्तु ब्रह्मतत्त्वस्य ज्ञानादेव न चान्यथा।

स्वप्नबोध विना नैव स्वस्वप्नो हीयते यथा॥

अद्वितीयब्रह्मतत्त्वे स्वप्नोऽयमखिलं जगत्।

ईशजीवादिरूपेण चेतनाचेतनात्मकम्॥

b) Explain any two of the following with reference to the context. [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे संदर्भ स्पष्टीकरण द्या.

i) जीवभावजगद्भावबाधे स्वात्मैव शिष्यते।

ii) वास्तवौ बंधमोक्षौ तु श्रुतिर्न सहतेतराम्।

iii) मायाबीजं तदेवैकं सुषुप्तावनुभूयते।

Q2) Explain 'अविद्या' or 'जीव' according to चित्रदीप chapter. [16]

चित्रदीप प्रकरणानुसार अविद्या किंवा जीव स्पष्ट करा.

Q3) Write critical notes on any two of the following : [14]

खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर विवेचक टिपा लिहा.

- i) मिथ्यात्वम्
- ii) Nature of Advaita अद्वैताचे स्वरूप
- iii) Importance of 'पंचदशी' text in Advaita Vedanta
अद्वैत वेदांतामध्ये पंचदशी ग्रंथाचे महत्त्व

Q4) a) Translate with explanatory notes into English or Marathi any two of the following. [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे विवेचक टीपांसह इंग्रजीत किंवा मराठीत भाषांतर करा.

- i) पञ्चकास्त्वष्ट विज्ञेया गणश्चैकस्त्रिकात्मकः।
वेन्ता नवगणस्यास्य संस्कर्ता गुरुरूच्यते॥
- ii) ग्राह्यं वस्तु प्रमाणं हि ग्रहणं यदितोन्यथा।
न तद्वस्तु न तन्मानं शब्द लिङ्गोन्द्रियादिजम्॥
- iii) ज्ञानाद्भिन्नो न नाभिन्नो भिन्नाभिन्नः कथंचन।
ज्ञानं पूर्वापरीभूतं सोयमात्मेति कीर्तितः॥

b) Explain with reference to the context any two of the following . [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा.

- i) बुद्धिपौरुषहीनांना जीविकेति बृहस्पतिः।
- ii) अविनाभावो दुर्बोधः इति तदसाधीयः।
- iii) यथास्थितार्थवादी च देवोर्हन्परमेश्वरः।

Q5) Write in detail about the importance of जैन दर्शन or पाशुपत दर्शन. [16]

जैनदर्शन किंवा पाशुपत दर्शनाचे महत्त्व सविस्तर लिहा.

Q6) Write critical notes on any two of the following : [14]

पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर विवेचक टिपा लिहा.

- i) चार्वाकमतानुसारेण व्याप्तिज्ञानं
- ii) विज्ञानवादी बौद्ध
- iii) The concept of सर्वज्ञ in Jaina darśana

जैन दर्शनातील सर्वज्ञ ही संकल्पना.

Total No. of Questions : 5]

P3049

[5202]-Ext.-47

M.A. (Part - II) (for External)

SANSKRIT (Grammar Group) (Paper - III)

वैयाकरण सिद्धान्त कौमुदी (समासप्रकरणम् भ्वादि-दशगणी)
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Q1) Explain fully any five of the following.

[25]

- i) उपसर्जनं पूर्वम्
- ii) कर्तृकरणे कृता बहुलम्
- iii) अत्यन्तसंयोगे च
- iv) अन्नेन व्यञ्जनम्
- v) लः कर्मणि च भावे चाकर्मकेभ्यः
- vi) कर्तरि शप्
- vii) तडानावात्मतेपदम्

Q2) Write an essay explaining the important rules on Avyayībhāva samāsa or Karmadhāraya samāsa. [15]

महत्त्वाची सूत्रे स्पष्ट करून अव्ययीभाव समास किंवा कर्मधारयसमास यावर निबंध लिहा।

Q3) Write an essay on Sārvadhātuka lakāras or Ārdhadhātuka lakāras explaining relevant rules of Panini. [20]

पाणिनीची योग्यतीची सूत्रे स्पष्ट करून सार्वधातुका लकार किंवा आर्धधातुका लकार यावर निबंध लिहा।

Q4) Write short notes on any five of the following.

[20]

पुढीलपैकी कोणतेही पाचांवर टीपा लिहा.

- i) नित्यसमास
- ii) उत्तरपदार्थ प्रधानसमास
- iii) अन्यपदार्थ प्रधानसमास
- iv) लिटलकार
- v) लङ्लकार
- vi) सकर्मक क्रिया
- vii) अकर्मक क्रिया

Q5) a) Explain any four Samāsas quoting relevant rules of Pānini.

[12]

योग्यती पाणिनी ची सूत्रे उद्धृत करून कोणतेही चार समासांवर स्पष्टीकरण लिहा.

- i) राजपुरुषः
- ii) पीताम्बरः
- iii) यथाशक्ति
- iv) उपवनम्
- v) पूर्वकायः
- vi) कृष्णाश्रितः

b) Explain any two forms quoting the relevant rules of Pānini.

[8]

योग्यती पाणिनी ची सूत्रे उद्धृत करून कोणतेही दोहोंवर स्पष्टीकरण लिहा.

- i) भवति
- ii) अभवत्
- iii) भूयात्
- iv) एद्येते

Total No. of Questions : 5]

P3049

[5202]-Ext.-47

M.A. (Part - II) (for External)

SANSKRIT (Paper - 2.3) (Veda Group)

(शतपथ ब्राह्मण आश्वलायन गृह्यसूत्र, पाणिनीय शिक्षा व
आपस्तम्ब श्रौतसूत्र)
(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Q1) Explain the following sentences with reference to the context - (any 4) [20]

पुढील वाक्यांचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा - (कोणतीही 4)

- i) देवयजनं जोषयन्ते।
- ii) दिवि वै सोम आसीत्।
- iii) सर्वाणि ह वै दीक्षाया यजूंष्यौद्भणानि।
- iv) अथ मेखलां परिहरते।
- v) अथ यस्मादातिथ्यं नाम।

Q2) Write short notes on - (any 4)

[20]

टीपा लिहा - (कोणतीही 4)

- i) वैश्वदेव
- ii) वास्तुपरीक्षा
- iii) ब्रह्मयज्ञ
- iv) शूलगव
- v) गोदान
- vi) अष्टका

Q3) Explain the following verses fully - (any 4) :

[20]

पुढील श्लोकांचे संपूर्ण स्पष्टीकरण करा - (कोणतीही 4)

- i) स्वरा विंशतिरेकश्च स्पर्शानां पञ्चविंशतिः। यादयश्च हि स्मृता ह्यष्टौ चत्वारश्च हि यमाः स्मृताः॥
- ii) कण्ठे माध्यन्दिनयुगं मध्यमं त्रैष्टुभानुगम्। तारं तार्तीयसवनं शीर्षण्यं जागतानुगम्॥
- iii) उदात्तश्चानुदात्तश्च स्वरितश्च स्वरास्त्रयः। ह्रस्वो दीर्घः प्लुत इति कालतो नियमा अचि॥
- iv) अष्टौ स्थानानि वर्णानामुरः कण्ठः शिरस्तथा। जिह्वामूलं च नासिकोष्ठौ च तालु च॥
- v) हकारं पञ्चमैर्युक्तमन्तःस्थाभिश्च संयुतम्। औरस्यं तं विजानीयात् कण्ठ्यमाहुरसंयुतम्॥
- vi) अनुस्वारयमानां च नासिकास्थानमुच्यते। उपध्मानीय ऊष्मा च जिह्वामूलीयनासिके॥

Q4) Explain the following sentences with reference to the context - (any 4) [20]

पुढील वाक्यांचे ससंदर्भ स्पष्टीकरण करा - (कोणतीही 4)

- i) स उत्करः।
- ii) पुरोहितस्य प्रवरेण राजा प्रवृणीते।
- iii) चतुर्जुह्वामष्टावुपभृति चतुर्ध्रुवायाम्।
- iv) प्रस्तरपाणिः संस्पृष्टान्परिधीन् परिदधाति गन्धर्वोऽसि विश्वावसुरित्येतैः प्रतिमन्त्रमुदगग्रं मध्यमं प्रागग्रावितरौ।
- v) पूर्वप्रथमान्यवद्येज्येष्टस्य ज्यैष्ठिनेयस्य यो वा गतश्रीः स्यात्।
- vi) यं कामयेत प्रमायुकः स्यादिति जिह्वं तस्येत्युक्तम्।

Q5) Answer the following in detail - (any 2).

[20]

सविस्तर उत्तरे द्या - (कोणतीही 2)

i) Which code of conduct is mentioned for a दीक्षित under the topic 'दीक्षितधर्माः' in the 3rd Kanda of शतपथब्राह्मण ?

'दीक्षितधर्माः' ह्या विषयांतर्गत शतपथब्राह्मणाच्या तृतीयकांडात दीक्षिताकरिता वर्तणुकीचे काय नियम सांगितले आहेत ?

ii) How is 'विवाहसंस्कार' described in the आश्वलायनगृह्यसूत्र ?

आश्वलायनगृह्यसूत्रात 'विवाहसंस्कार' कश्याप्रकारे स्पष्ट केला आहे ?

iii) Explain the importance of शिक्षा - texts as one of the 'वेदाङ्ग'.

वेदाङ्गापैकी एक असणाऱ्या शिक्षा-ग्रंथांचे महत्त्व स्पष्ट करा.

iv) Why the श्रौतसूत्र^s are considered valuable in the Vedic studies? Write about the position of आपस्तम्ब श्रौतसूत्र among all the श्रौतसूत्र^s.

वैदिक अध्ययनामध्ये श्रौतसूत्रे महत्त्वाची का मानली जातात ? सर्व श्रौतसूत्रांमध्ये आपस्तम्ब श्रौतसूत्राचे स्थान - ह्याविषयी लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

P3050

[Total No. of Pages : 2

[5202]Ext.-48

M.A. (Part - II) (Semester - IV) (For External)

SANSKRIT (Paper - IV)

- i) History of Sanskrit Literature
संस्कृत साहित्याचा इतिहास
- ii) Panchakarma from Ayurved & Gherandsamhita,
Shatkriya from Hatpradeepika
आयुर्वेदनुसार पंचकर्म व घेरंडसंहिता आणि हठप्रदीपिकेनुसार
षट्क्रिया

(2013 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 100

Instructions of the condidate :

- 1) All questions are compulsory.
सूचना:- सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
- 2) Figures to right indicate full marks.
उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

Q1) Write an exhaustive note on the अश्वघोष. [20]

अश्वघोषावर सविस्तर टीप लिहा.

OR / किंवा

Write a detailed essay on types of Sankrit drama.

संस्कृत नाट्यप्रकार यावर एक दीर्घ निबंध लिहा.

Q2) a) Write an essay on पञ्चमहाकाव्यानि. [20]

‘पञ्चमहाकाव्यानि’ यावर निबंध लिहा.

OR / किंवा

Write an essay on literary contribution of जगन्नाथ पंडित.

जगन्नाथ पंडिताच्या साहित्ययोगदानावर निबंध लिहा.

P.T.O.

b) Write critical paragraphs on any one of the following. [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही एकावर विवेचक परिच्छेद लिहा.

i) Special characteristics of Kādambarī.

कादंबरीची खास वैशिष्ट्ये

ii) Ārudatta from Mrcchakatīkam.

मच्छकटिकातील चारुदत्त

Q3) Write an essay on वमनक्रिया. [20]

वमनक्रिया यावर सविस्तर निबंध लिहा.

OR / किंवा

Take a brief review on types of चिकित्सा from Ayurved.

आयुर्वेदाच्या आधारे चिकित्सेचे प्रकार यावर थोडक्यात आढावा घ्या.

Q4) a) Fully explain त्राटक from घेरण्डसंहिता & हठप्रदीपिका. [20]

घेरण्डसंहिता व हठप्रदीपिकेच्या आधारे 'त्राटक' सविस्तर स्पष्ट करा.

OR / किंवा

Write an essay on बस्तिकर्म.

बस्तिकर्म यावर निबंध लिहा.

b) Write critical paragraph on any one of the following. [10]

पुढीलपैकी कोणत्याही एकावर विवेचक परिच्छेद लिहा.

i) सूत्रनेति

ii) नस्य

